

XXVI ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ: СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОСТІ ТА ПРОГНОЗ МАЙБУТНЬОГО

29 серпня 2024 р., м. Харків, Україна

С М А Й Б У Т Н Ї Є

У СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Ч ЮРИСПРУДЕНЦІЯ
КУЛЬТУРОЛОГІЯ

А ПОЛІТОЛОГІЯ

Психологія

С ПЕДАГОГІКА

Н СОЦІОЛОГІЯ

ЕКОНОМІКА

І ФІЛОСОФІЯ

ГЕОГРАФІЯ

С ФІЛОЛОГІЯ

ІСТОРІЯ

Т МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Б ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

**УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ:
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ
АНАЛІЗ СУЧАСНОСТІ
ТА ПРОГНОЗ МАЙБУТНЬОГО**

Матеріали
XXVI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 29 серпня 2024 р.)

Харків
«Право»
2024

Редакційна колегія:

Панфілов О. Ю., доктор філософських наук, професор (голова);

Погрібна В. Л., докторка соціологічних наук, професорка;

Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;

Смолянук В. Ф., доктор політичних наук, професор;

Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка

- У45 **Український соціум: соціально-гуманітарний аналіз сучасності та прогноз майбутнього** : матеріали XXVI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 серп. 2024 р.) / [редкол.: Панфілов О. Ю. (голова), Погрібна В. Л., Прудников В. А. та ін.] ; ГО «Аналіт. центр сучас. гуманітаристики» ; Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2024. – 96 с.

ISBN 978-617-8518-16-5

Матеріали містять доповіді, у яких висвітлено актуальні проблеми формування якісної політичної еліти України, соціально-гуманітарного буття українського соціуму, критичного мислення, цифрового суспільства і міжнародних відносин.

УДК 14+159.9+32+33+34+351+37+811+94

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2024

© Харківська асоціація політологів, 2024

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2024

ISBN 978-617-8518-16-5

помітним ще в період розвиненого індустріального суспільства), але й для вищих страт суспільства, які не входять до складу груп-контролерів глобальних цифрових мереж обігу капіталів. Однак при цьому створюються нові канали й процедури просування групових та індивідуальних інтересів, засновані на цифрових носіях еквіваленту вартості (так, основна функція криптовалют полягає в забезпеченні тіньових процесів адміністративно-владного розподілу).

Перенесення пріоритетності владного контролю з територіального на цифровий сприяє формуванню стійкої тенденції до перетикання політичної конкуренції в сферу боротьби за інститути цифрового контролю. При цьому в тих країнах, де частка в ВВП реального виробництва фізичних товарів є значимою (наприклад, Китай, В'єтнам, Росія, Білорусь) спостерігається не лише збереження значення інституту держави як основного інструменту територіального контролю над процесами розподілу, але й активне надання їй функцій цифрового контролю. Це підтверджує наявність системного зв'язку між типом владно-адміністративного контролю над розподілом та типом механізмів такого контролю, які актуалізуються в якості основних об'єктів політичної конкуренції та формують ядро політичної системи відповідного типу суспільства.

Жеребятнікова І. В.,

кандидатка соціологічних наук, доцентка,
Харківський національний економічний
університет
імені Семена Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Політична трансформація суспільства завжди відбувається складно і супроводжується кардинальними чи поступовими змінами характеру взаємовідносин між державою і громадянськими інститутами, конфліктом поглядів і цінностей, особливо у перехідні періоди чи періоди нестабільності. Політичний конфлікт є різновидом соціального конфлікту, який характеризується протиборством реальних суспільних сил (агентів), що уособлю-

ються лідерами, елітами, організаціями, партіями та іншими об'єднаннями і спільнотами. Це протистояння суб'єктів з протилежними політичними інтересами, цінностями, поглядами і цілями, обумовленими становищем та роллю у системі владних відносин. Причиною конфлікту завжди є бажання і здатність контролювати та направляти дії іншої сторони. З політичного погляду це означає боротьбу за політичне управління. Для здійснення політичного домінування необхідно оволодіти реальним політичним капіталом (фінанси, право, репресивний апарат тощо). Отже, політика – це боротьба не тільки за монополію владних ресурсів, а й за монополію розроблення й утілення принципу легітимного поділу соціальних відносин і тим самим за монополію мобілізації груп [1, с. 13].

Поняття політичного конфлікту означає не що інше, як боротьбу одних суспільних сил з іншими за вплив у інститутах політичної державної влади й управління, за доступ до ухвалення суспільно значущих рішень, за участь у розпорядженні ресурсами, за монополію своїх інтересів та визнання їх загальними, тобто за все, що утворює владу і політичне панування. Будь-який конфлікт, особливо політичний, передбачає на його первинному етапі розмежування суб'єктів як протилежностей політичних відносин, іншими словами – їх самовизначення як агентів конфлікту. Відзначимо чотири можливі варіанти дії: 1) визнання реальності сил, що конфліктують; 2) заперечення конфліктних протилежностей як об'єктивно обумовлених політичними суперечностями; 3) прагнення замаскувати позиції і погляди, які розділяють конфліктуючі суб'єкти, посиленнями на їх «невизначеність», «розпливчатість» (тактика опортуніста); 4) довільне, суб'єктивістське розмежування агентів конфлікту, усвідомлене чи випадкове змішування справжніх конфліктогенних протилежностей з помилковими чи уявними, суттєвих – з несуттєвими, випадкових – із закономірними тощо [2, с. 46]. В залежності від політичної позиції суб'єктів і конфліктних ліній їх протистояння приймається один із зазначених варіантів розмежування протилежностей, а частіше – поєднання кількох із них.

Політичні конфлікти мають свої джерела зародження і розвитку. Вони сконцентровані в політичній сфері життєдіяльності суспільства, як багатоплановому і багатофункціональному системному утворенні, у відносинах і зв'язках, які там формуються, в її функціонуванні і розвитку. Конфліктогенність політичної сфери обумовлена головним чином тим, що в ній формуються і здійснюються усі державно-владні відносини, а сама вона являється динамічним системним утворенням. Виходячи з цього, виділяють три

виміри політичного конфлікту: соціальні конфлікти, що впливають на появу й розвиток конфліктів у сфері політики (обмеженість соціальних виплат, обмеження пільг, безробіття, невиплата зарплат тощо); політичні конфлікти, які впливають на соціум і зумовлюють підвищення соціальної конфліктності (суперечності серед депутатів Верховної Ради України, протиріччя між владою та опозицією); конфлікт між громадянами, які делегують державі частину свого суверенітету, і тими органами державної влади й окремими політиками, що реалізують державно-владні повноваження (незадоволені запити громадян до місцевої влади, невирішені проблеми міст, сіл) [3, с. 47].

Структура політичного конфлікту має двоякий характер. З одного боку, вона статична, що дозволяє розглядати конфлікт у статичній, і включає такі елементи, як суб'єкти і об'єкти конфлікту, а також конфліктна взаємодія. Ця структура відображає конфліктний процес у розрізі, з деяким припиненням його розвитку. З другого боку, динамічна структура конфлікту, подана у вигляді послідовної зміни його елементів (конфліктна ситуація, інцидент, конфліктна взаємодія, завершення), характеризує цей процес у динаміці. Така структура конфлікту покликана встановити відповідність явищ визначеного кола в часі, дозволити досліджувати феномен конфлікту в розвитку і надати можливість виявити не тільки походження даного явища, але й його зникнення, тобто розглядати як складний процес [2, с. 47].

За своєю сутністю конфлікт базується на таких положеннях: нерівномірний розподіл обмежених у кількості цінних ресурсів; нерівність законодавчо й неминуче породжує конфлікти між соціальними групами та політичними суб'єктами; конфлікти інтересів рано чи пізно спричиняють зіткнення між тими, хто володіє, і тими, хто не володіє цінними ресурсами; ці конфлікти сприятимуть реорганізації соціальної системи, створюючи нові види нерівності, що слугуватиме поштовхом для наступних конфліктів і змін тощо. На цій основі розроблено свого роду конфліктологічну універсальну модель соціальної структури й соціальних відносин, де влада і власність, панування та боротьба – сутнісні ознаки [3, с. 49].

Отже, поляризація політичних сил суспільства й неминуча ідеологічна дихотомія ведуть до гострого конфлікту різних типів політичного сприйняття. Проте конфліктність і соціальну напругу не можна розглядати лише як негативні явища, адже протиріччя містять у собі і спонукальний мотив розвитку й сприяють знаходженню нової якості політичного процесу. Для врегулювання політичних конфліктів є нагальна потреба у виробленні механізмів запобігання конфліктам і виходу із конфліктних ситуацій без на-

сильницьких дій, особливо по лінії політичного протистояння полярних політичних груп, які сповідують несумісні ідеологічні погляди на діючий суспільно-політичний устрій та подальший розвиток держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конотопенко О. П., Гриб В. І., Лапшин С. А. Сутнісні характеристики політичного конфлікту в українському суспільстві. *Регіональні студії*. 2020. Вип. 20. С.12–15.
2. Жекало Г. І. *Природа та сутність політичного конфлікту*. Грані. 2015. №3. С. 45–49.
3. Пиголенко І. В., Северинчик О. П., Горячева М. А. Конфліктогенні чинники в соціально-політичному просторі. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. №38. С. 45–50.

Козловець М. А.,

доктор філософських наук, професор,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ ЯК ІМПЕРАТИВ УСПІШНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні Україна переживає найдраматичніший період у своїй новітній історії. Повномасштабна війна Росії проти України і ті зміни, які відбуваються під впливом цієї агресії, *відновлення і відбудова післявоєнної країни* формують соціальне замовлення на новий тип політичної еліти, політичного лідерства. Власне, проблема України полягає в тому, що та політична еліта, яка перебувала при владі, не завжди усвідомлювала інтереси України, розуміла стратегію і вектор її розвитку. Для демократичного суспільства чи не найголовнішою проблемою є формування результативної, корисної для народу і підконтрольної йому правлячої еліти (організованої меншості) та опозиційної контреліти, що домагається влади.

Дослідження, присвячені вивченню політичної еліти України, вказують на те, що сучасна вітчизняна еліта неоднорідна за своїм складом і є результатом змішування різних соціальних груп. Сьогодні вона складається із видатних і найбільш авторитетних представників політичних й економічних

Наукове видання

**УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ:
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ
АНАЛІЗ СУЧАСНОСТІ
ТА ПРОГНОЗ МАЙБУТНЬОГО**

Матеріали
XXVI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 29 серпня 2024 р.)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 02.09.2024. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 5,7. Обл.-вид. арк. 5. Тираж 100 пр. Зам. № 167

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017